

PIIRU- SINTTI

WSOY

MUISTELMAT

LISA BRENNAN-JOBS

PIIRU- SINTTI

LISA BRENNAN-JOBS

Suomentanut Anuirmeli Sallamo-Lavi

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Joidenkin kirjassa esiintyvien henkilöiden nimet ja heihin liittyviä tunnistettavia yksityiskohtia on muutettu.

Lainaus teoksesta

Liisan seikkailut ihmemaassa, WSOY 1906. Suom. Anni Swan

Englanninkielinen alkuteos *Small Fry*

Published by arrangement with Ulf Töregård Agency AB.

COPYRIGHT © LISA BRENNAN-JOBS 2018

ISBN 978-951-0-43922-7

PAINETTU EU:SSA

Billille

TOINEN APUMIES

Ihmettelen vaan, miten kalat meressä elävät.

KALASTAJA

No, samalla tavalla kuin ihmiset maalla: isot syövät pienet.
Paras vertaus rikkaille saitureille on valas: se leikkii
ja kiepahtelee, ajaa pieniä sinttejä edellään ja lopulta
hotkaisee kaikki kerralla kitaansa. Olen kuullut, että täällä
maankamaralla elää sellaisia valaita, jotka eivät sulje suutaan
ennen kuin ovat nielaisseet koko kylän: kirkon, tornin, kellot
ja koko roskan.

– William Shakespearen näytelmästä *Perikles*
(suom. Anna-Maija Viitanen, WSOY 2012)

(---) tavallaan oli omalaatuinen kokemus olla tämän
vetonumeron tuntematon luoja ja seisoa räntäsateessa
– siinä tunsu itsensä jonkinlaiseksi aaveeksi.

– Saul Bellow’n teoksesta *Humboldtin lahja*
(suom. Kai Kaila, Tammi 1976)

KOLME KUUKAUTTA ennen isäni kuolemaa aloin varastella tavaroita hänen talostaan. Hiippailin talossa paljasjaloin ja sujauttelin esineitä taskuihini. Otin poskipunan, hammas-tahnan, kaksi lohjennutta sinertävälasitteista sormikulhoa, kynsilakkapullon, kuluneet nahkaiset balettitosut ja neljä nuhjaantunutta tyynyliinaa, jotka olivat ennen olleet valkoi-sia mutta olivat nyt vanhan luun värisiä.

Aina esineen pihistettyäni tunsin tyydytystä. Lupasin itsel-
leni, että tämä olisi viimeinen kerta. Mutta pian varastamisen
halu valtasi minut taas kuin jano.

Menin varpaisillani isän huoneeseen ja varoin astumasta oven-
suun narisevalle lattialankulle. Hän oli tehnyt tuossa huoneessa
töitä silloin kun vielä pääsi nousemaan portaat ylös, mutta nyt
se oli hänen makuuhuoneensa. Kaikkialla lojui kirjoja, postia
ja lääkepurnukoita; lasiomenoita, puusta tehtyjä omenoita,
palkintoja, aikakauslehtiä ja pinoittain paperia. Seinillä oli
kehystettyjä Hasuin puupiiirroksia aamunkoitoista ja iltarus-
koista. Vaaleanpunainen valo heijastui seinälle hänen taakseen.

Hän makasi vuoteella tyynyihin tuettuna puoli-istuvassa
asennossa. Hänen säärensä olivat paljaat ja yhtä laihat kuin
käsivarretkin, ja ne olivat koukussa kuin heinäsiirkalla.

»Hei, Lis», hän sanoi.

Segyu Rinpoche seisoi isän vieressä. Hän oli ollut kylässä
usein viime aikoina siellä käydessäni. Rinpoche oli lyhyt

brasilialaismies, jolla oli ruskeat, säkenöivät silmät ja käheä ääni. Hän oli buddhalainen munkki, jonka pallomahaa ruskeat kaavut peittivät. Kutsuimme häntä arvonimeltä. Pyhiä tiibetiläisiä saattoi tätä nykyä syntyä lännessäkin, esimerkiksi Brasiliassa. Minusta hän ei *vaikuttanut* pyhältä – hän ei ollut millään muotoa etäinen eikä salaperäinen. Vuoteen vieressä roikkui musta, purjekankainen pussi, josta kone pumppasi ravintoliuosta letkua myöten jonnekin isäni lakanan alle.

»Jalkoihin kannattaa koskea», Rinpoche sanoi ja tarttui isääni toisesta jalkaterästä. »Tällä lailla.»

En tiennyt, oliko jalkojen koskettamisen tarkoitus tyyntyttää minua vai isääni vaiko ehkä meitä molempia.

»Selvä», sanoin ja tartuin isän toiseen, paksun sukan peittämään jalkaan, vaikka se oli outoa; aina isäni irvistäessä kivusta tai raivosta se näytti samalta kuin hänen alkaessaan hymyillä.

»Tuntuupa hyvältä», isäni sanoi ja sulki silmänsä. Vilkaisin lipaston laatikoita hänen vieressään ja avohyllyjä huoneen toisella puolen sillä silmällä, näkisinkö mitään kiinnostavaa, vaikka tiesinkin, etten tohtisi pihistää mitään isäni nenän alta.

Isän nukkuessa vaeltelin ympäri taloa etsien ties mitä. Sairaanhoitaja istui olohuoneen sohvalla kädet sylissä ja odotti isäni huutavan apua. Talo oli hiljainen, äänet vaimennettuja, valkoisiksi maalatut tiiliseinät muhkuraisia kuin tynnyt. Terrakottalaatat tuntuivat viileiltä jalkapohjissa lukuun ottamatta kohtia, jotka aurinko oli lämmittänyt ihonlämpöisiksi.

Vessan kaapissa keittiön kupeessa tapasi ennen lojua tuhrainen Bhagavad Gita, mutta nyt siellä oli pullollinen

kallista ruusuvettä. Suljin oven, sammutin valon, istuuduin vessanpöntön kannelle, suihkutin ruusuvettä ilmaan ja suljin silmäni. Sumute leijui ylleni viileänä ja pyhänä, ja olisin yhtä hyvin voinut olla metsässä tai vanhassa kivikirkossa.

Siellä oli myös hopeanvärinen huulikiiltoputkilo; sen toisessa päässä oli suti ja toisessa annostelija, jota vääntämällä sutiin sai sopivan määrän huulikiiltoa. Minun oli pakko saada se. Työnsin huulikiillon taskuuni viedäkseni sen Greenwich Villagen -kaksiooni, jossa poikaystäväni kanssa asustimme ja jossa elämästäni tämän huulikiillon siivittämänä tulisi nyt epäilemättä täydellistä. Aikani kului välttellessäni taloudenhoitajaa, veljeäni ja sisariai sekä äiti-puoltani, jotta en jäisi kiinni varastellessani tavaroita tai loukkaantuisi siitä, etteivät he noteeranneet läsnäoloani tai vastanneet tervehdyksiini. Suihkuttelin sumutetta pimeässä vessassa estääkseni itseäni katoamasta – ylleni putoava sumute sai minut nimittäin tuntemaan taas ääriviivani. Kaikki tämä sai vierailut sairaan isäni huoneessa tuntumaan taakalta, suorastaan piinalliselta.

Viimeisen vuoden ajan olin viettänyt talossa viikonlopun jokseenkin joka toinen kuukausi.

En enää uskonut mihinkään hienoon sovintoon, niin kuin elokuvissa tapahtui, mutta tulin kylään siitä huolimatta.

Vierailujen välillä näin isäni joka puolella New Yorkia. Näin hänet istumassa elokuvateatterissa: kaulan kaari, leukaperät ja poskipääät olivat *tismalleen* samanlaiset. Ja kun juoksin talvella Hudsonjoen vartta, näin hänet istumassa penkillä ja katsele-massa veneitä rannassa, samoin kuin työmatkani varrella, kun

näin hänet kävelemässä metroasemalla ihmisjoukon keskellä. Solakat miehet, joilla oli oliivi-iho, pitkät sormet, ohuet ran-teet, sänkinen leuka – he näyttivät tietystä kulmasta katsoen aivan samalta kuin isäni. Joka kerta minun oli mentävä sydän kurkussa tarkistamaan asia, vaikka tiesin, ettei se mitenkään voinut olla mahdollista, koska hän makasi sairaana vuotees-saan Kaliforniassa.

Ennen tätä, niinäkin vuosina joiden kuluessa vaihdoimme tuskin sanaakaan, olin nähnyt hänen kuvansa kaikkialla. Sil-loin outo sävähdys kulki lävitseni. Se tuntui hieman samalta kuin olisin nähnyt välähdyksen peilikuvastani toisessa päässä huonetta ja kuvitellut henkilöä joksikin muuksi ennen kuin olisin tajunnut, että minähän se olin. Hän oli kaikkialla: katseli minua aikakausi- ja sanomalehdistä sekä tv-ruuduilta, olinpa missä kaupungissa tahansa. *Tuo on minun isäni, eikä kukaan tiedä sitä, mutta niin se vain on.*

Ennen kuin hyvästelin isäni, kävin vielä kertaalleen suih-kauttamassa ruusuvettä ylleni. Se oli aitoa ruusuvettä, mistä johtuen se ei muutaman minuutin päästä tuoksunutkaan enää ruusuilta vaan löyhkäsi kuin räme, vaikken minä sitä sillä hetkellä tajunnut.

Kun tulin isäni huoneeseen, hän oli nousemassa vuoteesta. Katselin, kun hän nosti toisella käsivarrella molempia jalko-jaan, kääntyi yhdeksänkymmentä astetta ottamalla toisella kädellä tukea sängynpäädyistä ja siirsi sitten molemmin käsin jalkansa vuoteenlaidalta lattialle. Kun halusimme, tunsin hänen selkänikamansa ja kylkiluunsa. Hän haisi tunkkaiselta, lääkehieltä.

»Minä tulen taas pian», sanoin.

Irtauduimme toisistamme, ja lähdin astelemaan ovea kohti.

»Lis?»

»Niin?»

»Sinä haiset vessanpöntöltä.»

Hipit

KUN OLIN seitsemänvuotias, olimme ehtineet äidin kanssa muuttaa kolmetoista kertaa.

Vuokrasimme paikkoja epävirallisesti, saatoimme yöpyä jonkun ystävän kalustetussa vierashuoneessa tai olla väliaikaisesti alivuokralla jossain. Viimeisin paikka kävi mahdottomaksi asua, kun joku oli myynyt asunnon jääkaapin ilmoittamatta meille siitä etukäteen. Seuraavana päivänä äiti soitti isälleni ja pyysi lisää rahaa, minkä jälkeen isä maksoi elatusapua kaksisataa dollaria enemmän kuukaudessa. Muutimme jälleen, tällä kertaa Palo Alton Channing Avenueella sijaitsevan pienkerrostalon pohjakerrokseen, joka jäi katua lähempänä olevan omakotitalon varjoon – paikka oli ensimmäinen, jonka äiti vuokrasi virallisesti omalla nimellään. Asunto oli meitä ja vain meitä varten.

Kerrostalomme kupeessa sijaitsevan omakotitalon edustalla levittäytyi pölyn peittämä muratti ruohikon sijaan ja kaksi kumaraa gambelintammea, joiden oksat miltei hipoivat maata. Tammien ja muratin välit olivat täynnä hämähäkinseittiä, johon oli takertunut siitepölyä, ja se hohti auringonpaisteessa kirkkaanvalkoisena. Kadulta ei voinut havaita, että omakotitalon takana oli rykelmä pienkerrostaloja.

Tähän saakka olimme asuneet lähikaupungeissa – Menlo Parkissa, Los Altosissa, Portola Valleyssa – mutta Palo Altosta tuli meille ensimmäinen koti.

Maaperä seudulla oli mustaa, kosteaa ja hyväntuoksuista;

löysin kivien alta pieniä, punaisia ötököitä, vaaleanpunaisia ja tuhkanvärisiä toukkia, ohuita tuhatjalkaisia ja liuskekivenharmaita maasiiroja, jotka käpertyivät panssaripintaiseksi palloiksi, kun kiusasin niitä. Ilma tuoksui eukalyptukselta ja auringon lämmittämältä, muhevalta maalta, kosteudelta ja leikatulta nurmelta. Junaradat jakavat kaupungin kahtia; niiden lähistöllä on Stanfordin yliopisto, jonka kultakoristeinen kappeli kohoaa palmujen reunustaman ajotien päässä suuren ovaalinmuotoisen nurmikentän takana.

Muuttopäivänämme äiti pysäköi auton ja kannoimme tavarat sisään: keittiötarvikkeet, futonpatjan, kirjoituspöydän, keinutuolin, lamput ja kirjat. »Tästä syystä kulkurit eivät saa mitään tehdyksi», äiti sanoi kantaessaan laatikkoa sisään hiukset pörrössä ja kädet täynnä valkoisia pohjamaalitäpliä. »He eivät viivy missään niin pitkään, että ehtisivät rakentaa jotakin kestävää.»

Olohuoneessa oli lasinen liukuovi, joka avautui pienelle terassille. Sen takana kasvoi vähän kuivaa ruohoa ja ohdakkeita, gambelintammi ja viikunapuu – molemmat hyvin honteloita – sekä rivi bambua, josta äiti kertoi olevan vaikea päästä eroon, kun se kerran oli juurtunut pihaan.

Purettuamme auton äiti seisoi kädet lanteilla, ja katselimme ympärillemme huoneessa: vaikka siellä oli koko maallinen omaisuutemme, se näytti edelleen tyhjältä.

Seuraavana päivänä hän soitti isälle töihin ja pyysi apua.

»Elaine tulee pakettiautolla – menemme hakemaan isäsi luota sohvan», äiti ilmoitti muutaman päivän kuluttua. Isäni asui Saratogan kupeessa Monte Serenossa, lähiössä jonne oli

noin puolen tunnin ajomatka. En ollut koskaan käynyt hänen talossaan enkä kuullut sennimisestä paikasta – ja olin tavannut hänet vain muutaman kerran.

Äiti kertoi isän luvanneen puhelimesta antaa meille sohvan, jota ei tarvinnut. Mutta jollemme hakisi sitä nopeasti, hän tiesi isän tulevan toisiin ajatuksiin tai heittävän sen pois. Emme sitä paitsi saisi Elainen pakettiautoa välttämättä lähitulevaisuudessa toistamiseen käyttööme.

Aloitin kouluni samalla luokalla kuin Elainen kaksoiset, poika ja tyttö. Elaine oli äitiäni vanhempi ja hänellä oli mustat, kiharaiset hiukset, joista sojotti irtonaisia suortuvia kattoa kohti niin että ne loivat tiettyssä valossa vaikutelman kehästä pään ympärillä. Äitini oli nuori, herkkä ja valovoimainen, mutta häneltä puuttuivat aviomies, talo ja perhe, jotka Elainella puolestaan oli. Sen sijaan hänellä oli minut, ja minulla oli kaksi tehtävää: ensinnäkin minun piti suojella äitiä, jotta hän voisi suojella minua; toiseksi minun tuli muovata ja karaista häntä niin että hän kestäisi elämän, vähän samaan tapaan kuin hiekkapaperilla karhennetaan pinta, jotta maali tarttuisi siihen.

»Vasempaan vai oikeaan?» Elaine kysyi vähän väliä. Hänellä oli kiire – hänen piti ehtiä ajoissa lääkäriin. Äidillääni on lukihäiriö mutta hän väitti kivenkovaan, ettei välttänyt karttoja siitä syystä vaan koska näki kartat mielessään. Hän sanoi, että löytäisi tiensä mihin tahansa, missä vain kerran oli käynyt, vaikka se välillä saattaisikin vaatia vähän ylimääräistä ajoa. Joka tapauksessa me eksyimme usein.

»Vasempaan», hän sanoi. »Ei, vaan oikeaan. Hetkinen. Sittenkin vasempaan.»

Elaine oli hivenen ärtynyt, mutta äiti ei yrittänytkaan pyydellä anteeksi. Hän käyttäytyi kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Aurinko heijasti pitsikuvioita sääriini. Ilma oli kostea ja pak-sua, ja pöly ja mausteisen laakeripuun tuoksu kutittivat nenääni.

Kukkulat Palo Alton ympärillä olivat muotoutuneet maan liikkumisen myötä, kun mannerlaatat olivat hankautuneet toisiaan vasten. »Me olemme varmaankin lähellä siirroslinjaa», äiti sanoi. »Jos nyt tulisi maanjäristys, maa nielaisisi meidät uumeniinsa.»

Löysimme oikean tien ja tulimme lopulta puiden reu-nustamalle hiekkatielle, jonka päässä oli pyöreä nurmikenttä. Arvelin, että kirkkaanvihreät, ohuet ruohonkorret tuntuisivat pehmeiltä jaloissani. Talossa oli valkoiseksi rapatut seinät, kaksi kerrosta ja harjakatto, jossa oli tummat kattolaatat. Korkeat ikkunat saivat valon väreilemään. Tämänkaltaisia taloja piirsin koulukirjojen tyhjille sivuille.

Soitimme ovikelloa ja odotimme, mutta ketään ei kuulunut. Äitini veti ovenkahvasta.

»Lukossa», hän sanoi. »Piru vie. Lyön vaikka vetoa, ettei hän ilmesty paikalle.»

Äiti kiersi talon ympäri, kurkisteli ikkunoista sisään ja kokeili takaovea. »Lukossa!» hän huudahti jälleen. En ollut vakuuttunut siitä, että talo kuului isälleni.

Sitten äiti palasi etupihalle ja tähyili liukuikkunoita, jotka olivat kuitenkin liian korkealla, jotta niihin olisi ulottunut. »Minä yritän päästä noista sisään», hän ilmoitti. Hän nousi sadettimen päälle, sitten syöksytorvelle, tarttui ikkunalautaan ja painautui tiukasti seinää vasten. Hän löysi tukisijan käsil-leen ja jaloilleen ja veti itsensä ylemmäksi.

Elaine ja minä katselimme. Pelkäsin kuollakseni, että äiti putoaisi.

Isäni olisi pitänyt tulla avaamaan ulko-ovi ja kutsua meidät sisään. Kukaties hän näyttäisi muitakin tarpeettomia huonekaluja ja pyytäisi meitä jopa tulemaan takaisin.

Sen sijaan äiti kapusi talon seinää pitkin kuin varas.

»Lähdetään», huikkasin. »En usko, että saisimme olla täällä.»

»Toivottavasti täällä ei ole varashälytintä», äiti sanoi.

Hän pääsi reunukselle asti. Pidättelin hengitystäni ja odotin hälytyssireenin alkavan huutaa, mutta oli aivan yhtä hiljaista kuin aiemminkin. Äiti hiissasi ikkunan ylös, katosi näkyvistä raaja kerrallaan ja ilmaantui muutaman sekunnin kuluttua alaovesta auringonpaisteeseen.

»Sisällä ollaan!» hän hihkaisi. Kurkkasin ovesta sisään: valo lankesi lankkulattioille ja korkeakattoisiin huoneisiin. Tilat olivat viileitä ja avaria. Tästä päivästä alkaen yhdistin isän mielessäni suurista ikkunoista lankeavaan valoon ja varjoi- siin huoneisiin, joissa homeen ja suitsukkeen ätlätkät tuoksut leijuivat.

Äiti ja Elaine kantoivat sohvaa ja hivuttivat sen vähä vähältä portaita alas. »Ei tämä painava ole», äiti sanoi. Hän kehotti minua siirtymään pois tieltä. Harvaan kudotut, pel- lavaiset pehmusteet lepäsivät raffiapalmusta punotun kehikon päällä.

Luonnonvalkoisissa tyynyissä oli kirkkaanpunaisia, -orans- seja ja -sinisiä sintsikukkia, ja vuosien ajan minulla oli tapana nyppiä terälehtien reunoja ja yrittää ujuttaa kynteni niiden maalattujen kärkien alle.

Elaine ja äiti etenivät vakavina ja kovaa vauhtia aivan kuin olisivat olleet pahantuulisia, ja äidin poninhännästä karkasi suortuva. Työnnettyään sohvan pakettiauton kyytiin he palasivat sisään hakemaan samantyyllisen tuolin ja rahin.

»No niin, sitten mentiin», äiti sanoi.

Auton takaosa oli aivan täynnä, joten istuin edessä äidin sylissä.

Äiti ja Elaine olivat tohkeissaan. He olivat saaneet huonekalunsa, eikä Elaine myöhästynyt lääkärikäynniltään. Olin jatkuvasti huolissani äidistä ja hänen mielialastaan, mutta juuri nyt hän vaikutti hilpeältä ja tyytyväiseltä.

Elaine kääntyi kaksikaistaiselle ajotielle. Vähän ajan kuluttua kaksi poliisiautoa pyyhälsi meitä vastaan.

»Ties vaikka olisivat tulleet hakemaan meitä!» Elaine sanoi.

»Me olisimme voineet joutua *vankilaan*!» äitini sanoi nauraen.

En ymmärtänyt äidin rehvakasta äänensävyä. Jos meidät suljettaisiin telkien taakse, joutuisimme eroon toisistamme. Minun tietääkseni lapsia ja aikuisia ei pantu samaan selliin.

Seuraavana päivänä isäni soitti. »Hei, murtauduitteko te talooni ja veitte sohvan?» hän kysyi. Ja nauroi. Hän sanoi, että hänellä oli äänetön hälytysjärjestelmä. Hälytys oli tehty sikäläiselle poliisilaitokselle ja neljä poliisiautoa oli kiitännyt paikalle juuri kun me olimme ehtineet lähteä.

»Kyllä, niin me teimme», äiti sanoi ylpeänä.

Vuosien ajan minua piinasi ajatus äänettömästä varashälyttimestä ja siitä, kuinka läheltä oli liipannut, ettemme olleet jääneet kiinni osaamatta lainkaan sitä aavistaa.

Steve Jobs kutsui tytärtään Pikkusintiksi. Tämä on hänen sydämeenkäyvä tarinansa.

LISA BRENNAN-JOBSIN ollessa pieni tyttö hänen hartain toiveensa oli saada tunnustusta isältään. Isä, Apple-yhtiön legendaarinen perustaja Steve Jobs, kielsi pitkään isyytensä ja kävi tervehtimässä tytärtään ja tämän epävakaa taiteilijaäitiä vain harvoin. Kun Jobs viimein otti tyttärensä luokseen asumaan, Lisan toive näytti toteutuvan: hän saisi vihdoinkin oman perheen. Suvereenisti bisneksiään hallitseva Jobs oli kuitenkin ihmissuhteissaan kömpelö ja isänä arvaamaton, vaativa ja kylmä. Kun Jobs sairastui vakavasti, hän kutsui jo aikuiseksi kasvaneen Lisa Brennan-Jobsin luokseen. Kykenivätkö isä ja tytär lopulta löytämään yhteisymmärryksen?

»Kaunis, ansiokas, musertava.»

– NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

	
www.wsoy.fi	99.1 ISBN 978-951-0-43922-7